

Historický vývoj dětské obuvi.
Kolekce dětské(dívčí) obuvi.

Jana Gajdošíková

Bakalářská práce
2005

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

ABSTRAKT

Teoretická část předložené bakalářské práce se zabývá historickým vývojem dětské obuvi od nejstarších dob až po současnost. Velký důraz je kladen na zdravotní požadavky, které by měla splňovat dětská obuv v současné době. Návrhy a vyrobené modely, které jsou součástí praktické části bakalářské práce, jsou pro dívky věkového rozmezí kdy jako dítě začínají chodit (tj. přibližně kolem jednoho roku) až do předškolního věku, tzn. že se jedná o dívčí obuv skupin velikostí 0 až 2.

Abstrakt ve světovém jazyce

Theoretical part of this bachelor thesis is based on historical development of children's shoes from the eldest times till today. Great emphasis is put on health demands which should be qualified by present children's shoes. Designs and made models, which are part of the theoretical part of this bachelor thesis, are for girls in age when children start to walk (approximately 1 year old children) to the preschool age which means that it goes about girls' shoes of sizes 0 – 2.

Za odborné vedení, cenné rady a připomínky bych ráda poděkovala vedoucí teoretické části mojí bakalářské práce paní RNDr. Pavle Šťastné, vedoucímu praktické části mojí bakalářské práce panu doc. ak. soch. Janu Zamazovalu a za umožnění realizace praktické části firmě FARE ve Valašských Kloboukách.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila pouze literaturu uvedenou v seznamu literatury, který je v práci uveden.

OBSAH

OBSAH	5
ÚVOD	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 HISTORIE A SOUČASNOST V DĚTSKÉM OBOUVÁNÍ	9
1.1. PROČ SE NOSÍ BOTY	9
1.2. LIDSKÁ KONČETINA	9
1.3. KOUZELNÉ BOTY	10
1.4. POHÁDKA O BATÍKOVÍ	11
1.5. NĚCO Z HISTORIE OBUVI	12
1.6. ROLE DĚTSKÉ OBUVI V HISTORICKÝCH DOBÁCH	13
1.6.1. Obuv utajená v domech	13
1.6.2. Ukázky dětských bot z období 18. – poč. 20. století	14
1.6.3. Stručný historický vývoj modelů dětské obuvi do 19. století	21
1.6.4. Dětská bota v 19. století	22
1.6.5. Baťa – první průmyslový výrobce obuvi	23
1.6.6. Dětské noviny	26
1.7. PRVNÍ KROK	27
1.7.1. Dětská noha	29
1.7.2. Funkce nohy	30
1.7.3. Dobové zásady konstrukce dětské obuvi a dětských kopyt	30
1.8. ZDRAVÁ JE TA PRAVÁ	32
1.8.1. Současná situace v nabídce dětské obuvi a měření nohou dříve a dnes	33
II. PRAKTICKÁ ČÁST	36
2 VÝROBA VLASTNÍCH MODELŮ	37
2.1. FARE	37
2.2. DOBRÝ VÝROBCE OBUVI	38
2.3. ŽIRAFÁ – GARANT ZDRAVOTNÍ NEZÁVADNOSTI DĚTSKÉ OBUVI	39
2.4. CO TVOŘÍ DĚTSKOU BOTU	39
2.5. MÓDNÍ TRENDY V DĚTSKÉ OBUVI	41
2.6. POPIS VLASTNÍCH MODELŮ	42
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
SEZNAM OBRÁZKŮ	48
SEZNAM PŘÍLOH	49

ÚVOD

V současné době se náš trh s módou stále vyvíjí a designéři se snaží přinést novinky, které jsou moderní nikoli v lokálním, ale v celoevropském měřítku. Každá sezóna ale přináší svá rizika. Lidé u nás přijímají novinky různým způsobem. Určité barvy, tvary, siluety se u nás hůře prosazují na trh než například v Itálii. Je dost složité přesvědčit zákazníky v Čechách o nových trendech. Ale význam módy je nezadržitelný a stále se dostává do popředí. Nejvíce vidíme změnu u dětí a mládeže. Dnes jsou už i malé děti pod značným tlakem, co mají na sobě. Mají to svým způsobem těžší, než dříve. Okolí je v tomhle ohledu sleduje pozorněji a přísněji. Zdánlivě moderní je dnes takřka “všechno“. Ale umění není jen v tom, že člověk na sebe navleče nějaký ten trendový kousek z první výlohy. Je třeba umět věci nosit, sladit a najít si pro sebe vhodný a přirozený styl. Důležité je správně odhadnout příležitost, k níž se oblékáme a obouváme.

Předložená bakalářská práce má dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem dostala za úkol zpracovat historický vývoj dětské obuvi. Úkolem praktické části bylo navrhnout a vyrobit kolekci tří modelů dívčí obuvi ve velikostní skupině 0 až 2.

Zpracování historického vývoje dětské obuvi bude zřejmě obtížné, neboť dětské obuvi se dříve věnovala malá pozornost. Dnes již víme, že pro správný vývoj a růst dětské nohy je důležitý vhodný výběr kvalitní obuvi. Proto by obuv dítěte měla splňovat ta nejprísnejší kritéria. Dodržet všechny požadavky zdravotní nezávadnosti a zároveň navrhnout botu atraktivně působivou, je mnohdy pro designéry hodně náročné. Snaha o uplatňování módních trendů je často konfrontována se zdravotními aspekty a někdy jsou tyto zájmy dokonce v přímém rozporu. Specifikem práce designéra dětské obuvi je právě to, že nesmí upřednostňovat zájmy módní před požadavky na zdravý růst dětské nohy.

V květnu minulého roku jsem přijala nabídku spolupracovat s českým výrobcem dětské obuvi, s firmou FARE ve Valašských Kloboukách. Zpočátku jsem měla obavy, protože to byla moje první práce, kdy měly být mé návrhy použity pro skutečnou výrobu. Teprve ve spojení s výrobní praxí člověk zjistí, že je snadnější obuv navrhnout, než ji vyrobit. Ráda jsem proto uvítala spolupráci s touto firmou při realizaci své bakalářské práce.

Studiu designu se věnuji již od střední školy. Na Střední Uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti jsem studovala obor Návrhářství a modelářství obuvi a módních doplňků. Tato škola mi jistě hodně dala a domnívám se, že důležité základy pro navrhování a konstrukci obuvi jsem úspěšně zvládla. Avšak až konfrontace s reálnou praxí mi připomněla známou poučku „Vím, že nic nevím.“ Přesto jsem se pustila do práce s nadšením při vědomí, že jen tak se může mladý, prakticky začínající člověk něčemu naučit.

V návrhové části se budu snažit, aby mé návrhy dodržovaly nejen zásady zdravotně nezávadného obouvání, ale aby také splňovaly současné módní trendy. Zvláště mám v úmyslu zaměřit se na uplatnění barevných módních trendů na nadcházející sezónu podzim – zima 2005/2006. Chtěla bych zde také uplatnit nejnovější poznatky z mé návštěvy světového veletrhu obuvi GDS v Düsseldorfu v březnu letošního roku.

V teoretické části se zaměřím na historický vývoj dětské obuvi, přičemž se budu snažit analyzovat historickou posloupnost vývoje dětské obuvi. Písemných dokumentů o historickém vývoji dětské obuvi i praktických vzorků historické dětské obuvi je bohužel zachováno jen velmi málo. Ve Zlíně však existuje světoznámé muzeum obuvi, které spolupracuje s mnoha významnými muzei obuvi v různých zemích světa, jako jsou např. obuvnické muzeum v Kanadě – The Bata Shoe Museum, ve Francii – Nederlands Leder en Schoenen Museum, v USA či o muzeum v Belgii – National Schoeisel museum aj.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE A SOUČASNOST V DĚTSKÉM OBOUVÁNÍ

1.1. Proč se nosí boty

Lidé nosí boty už tisíce let. Kdo a na kterém místě zeměkoule vyrobil první botu, už nikdy nezjistíme. I tak není těžké pochopit, proč boty vznikly a že se doposud nosí. Částečně je tím vinna sama příroda, která lidský druh nevybavila třeba kopyty jako má kůň, nebo drsnými tlapkami jako kočku. Lidský důmysl si vypomohl vynálezem boty, která chrání jemné chodidlo před chladem, žárem a mokrem, stejně jako před nepohodlným či dokonce nebezpečným povrchem terénu. K nošení obuvi má lidstvo i další důvody. Už od počátku historie a ve všech koutech světa byly boty symbolem postavení a nosili je především mocní a vážení lidé. Během času se boty z pouhého praktického předmětu staly nepostradatelným módním doplňkem, předmětem obdivu samy o sobě. V mnoha kulturách se boty pojí i s náboženskými obřady. Speciální obuv umožňovala lidem snáze se pohybovat v nejrůznějších prostředích pracovních, sportovních nebo při tanci. Boty jsou už po dlouhá léta naší základní potřebou a ochranou. Zároveň jsou i fascinujícím zdrojem informací o historii lidské identity (1).

1.2. Lidská končetina

Abychom navrhli dobrou obuv, je k tomu potřeba znát dokonale lidskou nohu. Noha prošla dlouhodobým historickým vývojem (evolucí), tento vývoj nepovažujeme za ukončený, neboť i v dnešní době se noha stále vyvíjí. Leonardo da Vinci prohlásil, že lidská noha je „stroj mistrovské konstrukce a umělecké dílo.“ A proto bychom si měli tohoto „uměleckého díla“ vážit a ochraňovat si jej. A k tomu nám z části dopomáhá také obuv (1).

Obuv – slouží k ochranně lidské končetiny. Musí být co nejlépe přizpůsobena noze a musí umožňovat její pohyb. Je to spotřební zboží s charakterem módního doplňku. Musí být zdravotně nezávadná, aby nepoškozovala zdraví nohou.

1.3. Kouzelné boty

O botách se vyprávějí legendy. Objevují se v posvátných textech i ve světské mytologii. Od nepaměti jsou boty ústředním tématem pohádek i lidového vyprávění. Asi nejrozšířenější a nejznámější je příběh o Popelce, která dře jako služka a nakonec se provdá za prince-hlavně díky svému nádhernému malému střevíčku. Popelčin příběh má po světě mnoho variant. Nejméně jedna je ze starověkého Řecka, další pocházejí z Číny, kde se hrdinka jmenuje Jeh Šen, z Koreje (Kongjee) a z Vietnamu (Tan).

Kromě pohádky o Popelce můžeme vzpomenout též Dorotčiny červené střevíčky z příběhu o Čaroději ze země Oz. Taneční střevíčky vystupují také v pohádce bratří Grimmů z Německa na počátku 19.století „O dvanácti tančících princeznách.“ Ze stejného pramene je i příběh o ševci, kterého z chudoby vysvobodili skřítkové. Lidové příběhy o chudém ševci, který zbohatl pomocí zázračných střevíců, se vyprávějí doslova po celém světě. Ne ve všech příbězích jsou boty pozitivní silou. V Pákistánu a v dalších zemích Asie se vypráví příběh Abu Qasima. Tomuto bohatému, ale lakomému, obchodníkovi přivodí pár jeho rozedraných bot nejrůznější lapálie. Je to úplně něco jiného než známe z mnoha nesmrtelných příběhů, třeba z pohádky o Kocourovi v botách (1).

A když jsme u pohádek, nesmíme zapomenout zmínit ještě patrona obuvníků. A tím je sv. Kryšpín. Asi v roce 350 n.l. se dva bratři – dvojčata Kryšpín a Kryšpínek – pokusili ukrýt před náboženskou perzekucí Říma do tehdejší Francie. Provozovali tam ševcovské řemeslo, dokud je římský guvernér neobjevil a nedal popravit za šíření křesťanství. Postupem doby začal být Kryšpín považován za patrona ševců. Takhle to alespoň praví jedna z legend. Den sv. Kryšpína, 25. říjen, se dříve v Evropě slavil jako svátek obuvníků. V současné době je výroba obuvi v Evropě sice na ústupu a tento svátek se moc neslaví, avšak Obuvnické muzeum ve Zlíně tuto skvělou tradici stále zachovává.

1.4. Pohádka o Batíkovi

Při hledání podkladů pro teoretickou část své bakalářské práce jsem v časopise Detail našla článek, který mě velmi zaujal. Byla to vlastně pohádka pro děti, jak se učí děti šít boty. Autor této pohádky zde velice vtipným způsobem zacházel s pojmy a názvoslovím, která se používají při práci v tomto oboru. A zároveň tak velmi nenápadně pobízel děti k učení. Pro zajímavost zde cituji část této pohádky:

„Místo tašky mají mošnu a v ní místo učebnic dratev, verpánek a další ševcovské nádobíčko. Na verpánek se posadí a učí se ovládat ševcovské řemeslo. A zároveň se učí počítat – kolik metrů nití je potřeba, jak dlouhé musí být tkaničky. Taky se učí číst – jak se boty šijí. Učí se i psát, to když musí svoji botku hezky popsat, aby ještě než se ušije, každý věděl jak vypadá. Učí se i kreslit, protože hodně ševců si botku nejdřív nakreslí, než se pustí do šití. A podobně se učí zeměpis – protože různé botky se nosí v Austrálii a jiné – pěkně chlupaté – na severním pólu. Tak se malá „švicka“ všechno naučí a ani jim to nepřijde, že sedí ve škole. Pak tam mají dva speciální předměty: Naslouchovědy, v jednom se naslouchá, co povídají nohy a v druhém, co boty. Protože oběma musí přece každé švicko na tomhle světě rozumět nejlíp! Když si noha řekne o pořádnou pevnou botu, dostane ji. A když o jemnou botičku, co ji ani pomalu neucítí, dostane ji taky. Naslouchovědy se učí celý život a patří k ševcům jako mouka k mlynářům“ (2).

1.5. Něco z historie obuvi

V roce 1991 objevili turisté poblíž italsko-rakouské hranice tělo muže, které pod ledovcem přečkalo 5300 let. Tento neuvěřitelně zachovaný „ledový muž“ přezdívaný Ötzi, měl nohy obuty v kožené obuvi vystlané slámou. Jistě není bez zajímavosti, že výzkumu tohoto významného objevu se výrazným způsobem zhostil český odborník na historii výroby obuvi doc.ing. Petr Hlaváček CSc z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně (3).

Ve středním Oregonu (na západním pobřeží Severní Ameriky) byly v roce 1938 nalezeny pod vrstvou nánosů vulkanického popela sandály vyrobené z pelyňkového lýčí. Metodou rozpadu organického uhlíku bylo zjištěno, že pocházejí z dob erupce sopky Mt. Mazama před 7 500 – 10 000. V současné době provádí odborníci na UTB ve Zlíně velmi zajímavé biomechanické a technické studie této vůbec nejstarší objevené obuvi (4).

Také jeskynní malby ve Španělsku staré 15 000 let znázorňují člověka s chodidly obalenými zvířecí kůží nebo kožešinou. Na ochranu chodidel před teplotními výkyvy a zrádným povrchem používali primitivní lidé lýka, listů, trávy a zvířecí kůže. Dostupné písemné prameny dokazují, že prakticky ve všech starověkých civilizacích v Evropě, Africe i v Asii bylo obutí výsadou mocných a bohatých.

Obuv se v různých obdobích mění a prošla různým vývojem. V období gotiky to byly boty úzké, špičaté s dlouhou špičkou. V renesanci naopak široké, tzv. medvědí tlapa, kravská huba. Ale základní model obuvi byl a je po staletí stále stejný, je to sandál, který vždy tvoří podešev připevněná k chodidlu obvykle pásky nebo řemínky. Sandály jsou neobyčejně praktické a jejich podešev může být vyrobena téměř z čehokoliv, jako například ze dřeva, z papyru, z vláken listů či z pneumatik (1).

1.6. Role dětské obuvi v historických dobách

V mnoha kulturách mají první botičky dítěte zvláštní důležitost. Například v Severní Americe existuje zvyk uchovat první botičky zalité v bronz. Dříve se dětské boty uchovávaly spolu s prvním zubem a prvními vlasy dítěte. Velmi často se boty pošťibřovaly a tak se uchovávaly. Jeden z nejzajímavějších domorodých obyčejů v oblasti dětského obutí je díra ve svršku boty, aby zlí duchové mohli ven. A pak je tu otázka, zda miminka vůbec boty potřebují. Odborníci zdravého obouvání a lékaři se většinou shodují v názoru, že nikoliv – alespoň do té doby, než začnou samostatně chodit (1).

1.6.1. Obuv utajená v domech

V dřívějších dobách bylo ve zvyku ukrývat dětské boty pod střechy nebo do základů domů pro štěstí a proti zlým duchům.

Známa anglická expertka v oblasti obuvnictví a historie obouvání June Marion Swann ve svém pojednání o nálezech obuvi v domech (při konzultaci s J. Thorntonem, vedoucím katedry obuvnictví na Northampton College of Technology) píše: „Co to bylo za lidi, že dopustili, aby tak malé děcko nechalo své botičky mezi došky? Byli jsme si oba vědomi i ostatních pověr o botách a střevících, jichž je hojně všude, kde se tradičně nosí obuv. Jsou symbolem autority nebo bývají spojovány s plodností, obecně pak znamenají štěstí. Nicméně nejčastěji zastupují příslušnou osobu. Proč právě obuv? Ze všeho, co člověk má na sobě, ona jediná si uchovává tvar – osobnost svého nositele“ (5).

Zaznamenané kusy ukryté obuvi pocházejí nejčastěji z území Velké Británie, v Evropě od Finska po Španělsko, Českou republiku, Itálii a Turecko, z celé Severní Ameriky a z Austrálie.

I ve Zlíně byly nalezeny utajené boty. V roce 1926, při rekonstrukci jednoho domu na Letné byly objeveny tyto boty ukryté v podlaze. Stáří těchto bot nám bohužel ale není známo.

Zatímco obuv se nosí po tisíciletí „padnoucí“, obuv v moderním pojetí je s námi méně než jedno století. Předtím a dokonce na mnoha místech na světě ještě i dnes, byla znalost o „padnutí“ v odborných kruzích minimální, nebo vůbec žádná (6).

O výrobě a modelářských zásadách dětské obuvi z historie víme jen velmi málo. Nepřikládal se jí totiž velký význam. Dětské boty byly často kopií boty dospělé. Dnes jsou na dětskou obuv kladeny mnohem větší nároky.

1.6.2. Ukázky dětských bot z období 18. – poč. 20. století

Obr.1.: Dětský pár obuvi asi z roku 1720 –30. Vyrobený ze světle hnědé usně, špice je zahnutá nahoru. Podpatek je z červené usně (7).

Obr.2.: Dětské boty asi z roku 1730 – 40. Opět vyrobené z hnědé usně. Ale tentokrát je i podpatek z hnědé usně (7).

Obr.1.

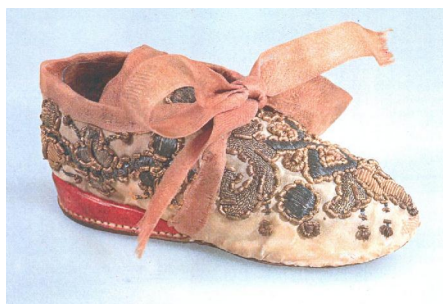
Obr.2.

Obr. 3.: Špičaté střevíce z prošíváného hedvábí s ozdobnou sponou z Británie poloviny 18. století jsou dokladem toho, jak dětské obutí víceméně kopíruje módu pro dospělé (1).

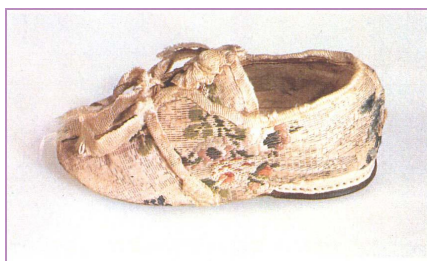
Obr. 3.

Obr.4.: Dětská bota pocházející asi z roku 1775. Z bílého hedvábí, vyšívána zlatou a stříbrnou nití. Podpatek opět z červené usně (7).

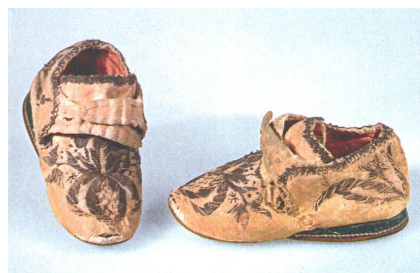

Obr.4.

Obr. 5.: Dětská obuv okolo roku 1765 –75. Obr.6.: Obuv pochází asi z roku 1770 – 80. Špice bot je zaoblená. Podpatek klínový, usňový. Bota vyšívána zlatou nití (7).

Obr.5.

Obr.6.

Obr.7.: Dětská obuv z roku asi 1785 – 95. Svršek z červené usně. Pata je zesílená.

Obr.8.: Dětská bota přibližně z 18. století. Obr.9.: Obuv asi z roku 1792 (7).

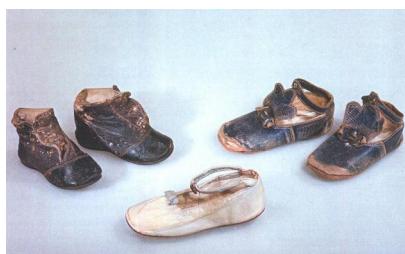
Obr. 7. (horní), 8. (prostřední), 9. (dolní)

Obr.10.: Další pár dětské obuvi pochází asi z roku 1800. Vyrobené ze světlorůžové usně. Okraj lemovaný černou lemovkou. Podešev z hnědé usně (7).

Obr.10.

Obr.11.: Dětské dívčí boty pocházejí z Londýna někde z poloviny 19. století. Všechny boty jsou s kulatou špicí. Všechny střevíčky jsou vyrobeny z usně. Střevíček v popředí je z bílé usně. Byla u něj nalezena cedulka s nápisem: „ W.Whiteley/Boot a Shoe Maker./Westbourne Grove/LONDON“ (7).

Obr.11.

Obr.12.: Jak praví nápis na ozdobné krabici, dostal tyto boty 9. Dubna 1835 u příležitosti narození belgický král Leopold II. (1).

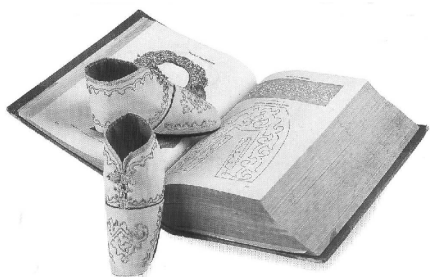
Obr.12.

Obr.13.: Na jedné botě z tohoto páru jednoduchých bot z hnědé kůže ze severovýchodu Spojených států je nápis : „První boty C. W. Hamina, 1843 – 1844“ (1).

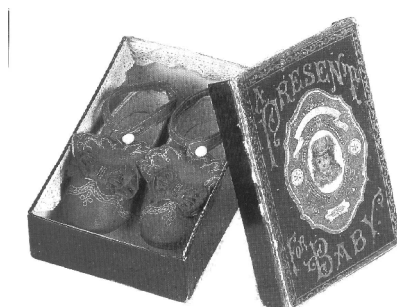
Obr.13.

Obr.14.: Tyto vyšívání dětské botičky s měkkou podešví jsou ze Spojených států kolem r. 1865 a pravděpodobně byly zhotoveny podle technologie popsané v dobovém ženském časopise (1).

Obr.14.

Obr.15.: Tento pár dětských botiček z Británie kolem r. 1875 je v dárkovém provedení. Na krabici je nápis „Dárek pro miminko“ (1).

Obr.15.

Obr.16.: Pár bot zvaných „barrette“ s výraznými pásky na svršcích je ze Spojených států kolem r. 1880 (1).

Obr.16.

Obr.17.: Dětský pár obuvi z Německa kolem roku 1910. Je vyroben z hnědé silné usně. Svršek je v nártové části perforovaný (7).

Obr. 17.

Obr.18.: Dětský střevíček z Německa z roku kolem 1925 z černé usně.

Obr.19.: Polobotky pro dívky z černé usně z Německa kolem roku 1925- 30. Po obvodu je černá paspulka. Podšívka ze světle hnědé usně (7).

Obr.18 .

Obr. 19.

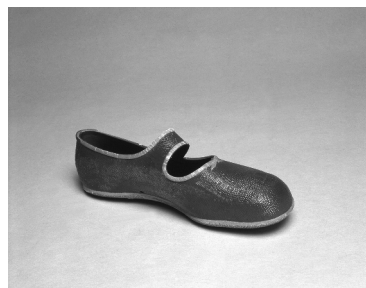
Dále následují ukázky dětské obuvi z období od první poloviny 19. století do 60. let 20. století, které se nacházejí v obuvnickém muzeu ve Zlíně. Modely jsou vyrobeny z hnědé nebo z černé usně, plátna, syntetických materiálů a textilu.

Obr.20.

Praha, kolem r. 1870 – 1890

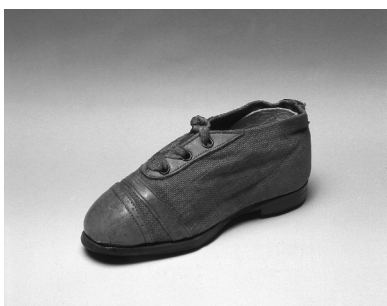
Dívčí sponkový střevíček.

Obr.21.

Baťa, kolem r. 1936

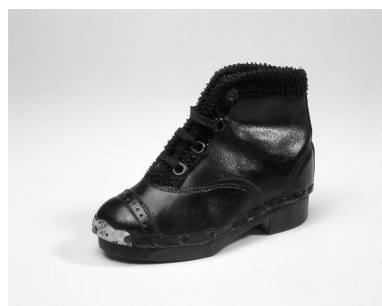
Pryžová obuv tzv. koupáčky.

Obr.22.

Baťa, r. 1897 – 1917

Séglová šněrovací polobotka.

Obr.23.

Itálie, 1865 – 1890

Tzv. hornický dřevák.

Obr. 24.

Sázavan, Zruč nad Sázavou

Kolem roku 1962

Obr.25.

Čechy, kolem r. 1890

Kotníčková šněrovací botka.

1.6.3. Stručný historický vývoj modelů dětské obuvi do 19. století

Britský filosof John Locke zastával již v roce 1693 poměrně revoluční názor na potřebu vhodného oblečení pro děti. Trvalo dalších sto let, než byly jeho myšlenky vyslyšeny. Ale teprve začátkem 19. století sportovně založení a venkov milující Angličané začali oblékat chlapce do praktických námořnických oblečků a děvčata do volných šatů „l'Anglaise“ – dětská móda, která velmi brzo našla cestu k nespočtu dětských šatníků po celé Evropě. Bohužel později byla dětská móda příliš často diktována hloupostí a zaujatostí. Vliv módy dospělých převažuje. Téměř celý přelom 19. století se oblečení synů a dcer odráželo v oblečení jejich rodičů, a tak to bylo i s jejich botama. Chlapecké boty obvykle vypadaly jako miniaturní kopie jejich otců, kotníčkové nebo poloholeňové. Do 80 let 19. století bylo celkem obvyklé, že někteří výrobci vyráběli chlapecké kotníčkové boty, které vypadaly jako boty dívčí.

Šněrovací boty, boty s uzávěrem na knoflíky a boty na klínové podešvi byly nošeny dívkami a mohly být viděny až od té doby, kdy jim bylo dovoleno nosit kratší šaty. Dlouhé, tkaničkové dámské pumpky, daly těmto botám větší výhodu.

Malá dětská bota s výraznými pásky, na obrázku 26 půlpár vlevo nahoře, je identickou kopií poloholeňové boty, která byla módní během druhé čtvrtiny 19. století.

Jak je patrné z dalších dvou modelů dětské obuvi na obrázku 26, měly dívčí kotníčkové boty přinejmenším tkaničky se šňůrkami a nízkým podpatkem. Ale bota, která byla skutečně navržena pro děti, barevná a flexibilní, která dětem sedí, se až do 20. století neobjevila (8).

Obr. 26.

1.6.4. Dětská bota v 19. století

Na konci 19. století módní časopisy prohlašovaly, že je hrozně nevkusné a nepříliš elegantní, když oblečení mladých, dospívajících dětí kopíruje styl a módní vzhled oděvů dospělých. Začátkem 20. století nastala doba, kdy přišla konečně radikální změna: dětem bylo dovoleno nosit oděvy přiměřené jejich věku, obuv tento trend rychle následovala. Ačkoliv se dětská móda od této doby rozvíjela nezávisle na stylu dospělých, tyto dva módní trendy vždy spolu určitým způsobem souvisely.

Boty na obrázku 27 jsou typickým příkladem dětské obuvi, která se nosila od roku 1890 do roku 1920. Je zřejmé, že všechny tyto boty byly silně ovlivněny prvky, které byly převzaty z módních trendů obuvi dospělých v určité době. Spony, které byly nevyhnutelnou součástí dámských bot na konci 19. století, extravagantní anglický kotníčkový řemínek, boty se zapínáním na knoflíčky z přelomu století, všechny tyto prvky nalezneme rovněž v dětské módě ve formě miniaturních kopií. Je konec s neforemnými, úzkými a jednotvárnými botami, nové boty pro děti byly již z měkké, jemné kůže a vyráběly se v celé škále barev. Byly dostatečně velké s kulatou prostornou špičkou, která umožňovala bezproblémový pohyb a růst prstů. Navíc byly tyto boty lehké, takže si v nich děti mohly pohodlně hrát. Vynalézavost a fantazie je evidentní v dekoracích těchto bot, je patrné, že návrháři vkládali do práce svoji duši. Propracování bot ani nebylo tak důležité pro děti, jako pro jejich matky, babičky, tety, prostě pro toho, kdo boty kupoval. Modely, které jsou na obrázku 27 potěšily především starší generaci – zvláště pokud si maminka a babička zavzpomínala na neohebné, neforemné a nepohodlné boty svého mládí (8).

Obr.27.

Dítě není miniaturou dospělého ani v chování, dokonce i proporce dětského těla jsou odlišné. Zní to banálně, ale uznání těchto specifík je relativně mladá záležitost jak ve filosofii, psychologii, sociologii a pedagogice, tak i v kultuře odívání a obouvání.

Zvláštní dětské oblečení, respektující tvar, velikost a proporce dětského tělíčka potřebu svobodného pohybu a v mezích možnosti i hygieny, začíná vznikat ve druhé polovině 18. století v Anglii, ideově ovšem vychází nepochybně z Rousseauových filozofických a pedagogických názorů. Trvalo ovšem řadu desetiletí, než bylo dítě alespoň relativně uvolněno z těsného šněrování, vyztužení, vycpávání a nastavování, které předepisovala móda dospělému. Nejdříve se dostává pohodlnější oblečení batolatům. A podobně je to i s obuví.

Všechny boty se do poloviny 19. století vyráběly symetrické. Firma Bat'a vyráběla po válce asymetrické boty pouze pro pány. Dámské a dětské boty zůstaly ještě symetrické.

Do roku 1920 chodily děti již od března bosé. Uvádí se, že i Jan Bat'a ve svých šesti letech chodil také bosý. Dříve byly boty vzácností. V rodině byl třeba pouze jeden pár. A nebylo nic výjimečného, že boty děti po sobě dědily.

1.6.5. Bat'a – první průmyslový výrobce obuvi

Až s příchodem Tomáše Bati se více začínají odlišovat dětské boty od dospělých. Bat'a přichází se spoustou hesel, aby zaujal i své nejmenší zákazníky. Pro ukázkou jsem vybrala pár nejzajímavějších:

- ♣ Pací, paci, pacičky – táta koupí botičky.
- ♣ V dobrých botách – lepší prospěch.
- ♣ Spíš než tretky – dětem trepky.
- ♣ Hned se nám to lépe učí – když vklouzneme do papučí!

♣ Od Ježíška botičky – jen pro hodné dětičky.

Teprve s firmou Baťa se začínají objevovat dětské boty, konstruované podle specifických znaků a potřeb dětské nohy, proto se také začíná o dětských botách více mluvit a vydávat články a reklamy v novinách a časopisech.

V novinách Zlín 1936 (9) se můžeme dočíst:

„Na dětech stále všechno „hoří!“ a nejvíc právě boty.

Už jste prohlížela boty svých dětí? Ty vypadají, vidíte? A přece jim to nemůžete zazlívat, neboť je dobře, pokud na dětech všechno jen „hoří.“ Je to znamení jejich zdraví – a zdravé děti jsou odjakživa dříči “.

A jak to bylo v této době s botami pro malé dívky? To velmi dobře vystihuje článek z novin Zlín 1936. (10)

„Malým parádnicím.

V době masopustu se maličké dcerušky dívaly s očima plnými obdivu na své maminky, které se chystaly do plesů, a pravděpodobně jim záviděly. Jé, ony by tolik chtěly mít také tak krásné dlouhé blyskavé šaty. Ale ony ještě nemohou, to teprve „až prý budou velké“. Malé dámy si samozřejmě potrpí velmi na obuv, a největší radostí a chloubou jim zůstanou lakové střevíčky, které se tak překrásně lesknou. Myslím, že v tomhle se děti nikdy nezmění; lakové střevíčky, to je panečku něco. Baťa má roztomilé lakové střevíčky na pásek, k sametovým šatečkům se hodí i lakové polobotičky. Jeden model je celý černý, druhý je zdobený perforováním a šedým lemováním. Oba mají ovšem docela nízký podpateček, gumový, takže střevíček je ideálně pohodlný. Těch pár korun, co dáte za tyto střevíčky, stojí opravdu za velkou radost capartů, milujících všechno lesklé“.

Tak to je pohled na dětskou dívčí obuv v období rozkvětu firmy Baťa. Dnes jsou dívčí střevíce jakousi klasikou, pro dívky k šatům do divadla či na jinou společenskou událost. Ale podle dnešní módy se zdá, že střevíce částečně vytlačují dnešní módní balerínky, které se stávají letošním hitem sezóny.

Zajímavý je taky článek nebo možná můžeme říct reklama v novinách Zlín 1938 (11), kde se píše:

„Co potřebuje vaše ratolest do nové podzimní sezóny?

Především pořádné boty, pro ty menší šněrovací, aby si šetřily kotníky, které jsou skoro pořád okopané od nestejné chůze a ještě ne dost pevné. A raději hned dva páry, aby si je děcko mohlo denně střídat; nejen, že je to dětským nožkám prospěšné, ale také se tím déle uchrání obuv, když není každodenně vystavována blátu, kamení a dravým kouskům, kterými se vyznačuje chůze každého pořádného dítěte.“

Je pravda, že děti, tak jako dospělý, by měly mít víc než jeden pár obuvi. Děti by neměly chodit jenom v jednom páru bot, a to nejenom z důvodů, které uvádí výše uvedený článek, ale důležité je rovněž hledisko zdravotní.

Dětské boty, v období rozkvětu firmy Baťa, byly pěkných módních tvarů i vzorů, perfektně řemeslně propracovány. Měly široké špičky a hlavně nízké podpatky, aby noha dítěte netrpěla. Vše bylo ve znamení hnědé barvy a tak i dětská obuv se vyráběla převážně v hnědé. Objevují se i kombinace laku s černou nebo šedou usní nebo s usní ještěrčí. Pro malé parádnice se vyráběly boty v barevných odstínech, béžové, hnědé, ale i lakovky ozdobené jazyčkem z imitace ještěrky. Uzavírala je přezka, která zároveň vytvářela vhodnou ozdobu.

V dětské obuvi byl takový výběr, že byly spokojeny nejen děti, ale i maminky. A hlavně – nohy. Těm bylo v takových správných dětských botkách pohodlně a dobře. Ať to byly mokašiny s gumovou podešví, nebo šněrovací botky s pružnou usňovou podešví, či hladké polobotky, nebo sportovní boty s jazykem přes nárt - zvané hafrlata, tvar je vždy stavěn podle potřeby dětské nožky. Pokaždé byl pohodlný a v prstech volný.

Podešev měly boty většinou silnou usňovou, kolíčkovanou, nebo jak se lidově říkalo „flokovanou“. Dětské sandály byly převážně na krepové podešvi. Vydržely každodenní nošení a zároveň byly k chůzi pružné a příjemné.

1.6.6. Dětské noviny

V období rozkvětu firmy Baťa začaly dokonce vycházet dětské noviny s názvem „Malé noviny“, kde se samozřejmě, jak jinak, velmi často objevovaly články, básničky či různé povídky o botách. Cílem těchto článků bylo, aby se děti naučily zábavnou formou něco o vhodném obouvání, či o ošetřování obuvi a péči o nohy.

V jednom z výtisků z r. 1939 (12) mě zaujala básnička, která se snaží pobídnout děti k tomu, aby byly poslušné a dobře se staraly o své nohy i boty.

„Děti, jaké byste chtěly být?

Sourozenci: Vašek s Božkou pověst mají ubohou.

Ze školy když přijdou domů, nechaj boty na nohou.

Slávka s Jirkou, ti jsou jiní – bydlí někde u Zruče –

Ze školy když přijdou domů, natáhnou si papuče.

Pak si Vašek s Božkou pší úlohy vždy neradi,

ani teď se nepřezují, ale to jim nevadí.

Slávek s Jirkou zují boty, a pak pší úlohy.

V papučích jim ovšem nikdy není zima na nohy.

Vašek s Božkou večer sedí, hádají se chvílemi,

když jdou spát, tak boty leží pohozené na zemi.

Slávka s Jirkou, než jdou hajat – hleďte na to divadlo –

Vyčistí si boty krémem, až jsou jako zrcadlo.

O Vaškovi s Božkou ráno možno slyšet od lidí:

„To jsou děti nepořádné, že se trochu nestydí!“

Slávka s Jirkou na den druhý mají všechno bezvadné,

proto o nich každý říká: „To jsou děti pořádné!“

Dobře je ten velký rozdíl, milé děti, tady zřít.

Na srdce si dejte ruku: Jaké byste chtěly být?“

1.7. První krok

První intenzivní kontakt s dítětem, který matka v době těhotenství cítí, pochází právě od pohybu malé nožky. Zhruba v polovině těhotenství je plod schopen velmi aktivního pohybu, který se ovšem v posledních týdnech před porodem uklidňuje, neboť pro novorozeneckou gymnastiku už není v matčině děloze místo. Z toho důvodu se také řada dětí rodí s tzv. addukcí. Znamená to, že prstíčky jejich nohou směřují dovnitř. Obvykle ale stačí pravidelná každodenní rehabilitace – je dobré několikrát denně prstíčky jemně pohybovat nebo je „rovnat“ hlazením a další vývoj nožičky bude probíhat v úplném pořádku. Noha novorozence má vůbec velmi zvláštní tvar. Je baculatá a na délku i obvody téměř shodných rozměrů. Nožní klenbu nerozeznáte, typický je však tukový polštářek, který dodává potřebnou energii svalům a chrání nohy při důležitých pokusech o první krůčky. Chodidlo vašeho dítěte v této době potřebuje hlazení, dotýkání, lechtání. Jedině tak totiž můžete stimulovat mnohá nervová zakončení důležitých orgánů vedoucí přímo do mozku (13).

Většina dětí se rodí se zcela zdravými nožičkami. V šesti letech má už ale přibližně 30% z nich nožičky špatné. Proto bychom měli nohy dětí udržovat zdravé i nadále (13).

Dětská noha potřebuje péči. Noha se skládá z 26 kostí a kůstek, které jsou spojeny pevně a pružně vazy. Pohyb nohou obstarává 30 svalů. Je to jedna z nejsložitěji vystavěných částí lidského těla. O to důležitější je její zdravý vývoj.

Dětem ve věku do tří let rostou nohy velmi rychle, až o tři čísla ročně! Proto je jim potřeba pravidelně měřit a kontrolovat velikost nožiček a včas tak zjistit, zda dítě z obuvi nevyrostlo. Dětský „botníček“ je třeba obměňovat častěji, než jsme zvyklí u sebe.

I u starších dětí je dobré nezapomínat na kontrolu růstu nohou. Lidské chodidlo roste asi až do 20. roku života (14).

Noha malého dítěte vyroste za rok v průměru o 15 až 18 mm, u starších dětí o 8 až 12 mm. To znamená, že ve věku 2 až 3 let potřebují děti dvě až tři velikosti obuvi za rok, v předškolním věku dvě a ve školním věku dvě až tři. Některé děti mohou vyrůst ze svých bot již za dva až tři měsíce.

Dětem do věku dvou let jsou určeny botičky skupiny velikosti 0 – obuv pro nejmenší děti (s délkou nohy 105 - 140 mm). Pro dvou až tříleté děti je vhodná obuv skupiny velikosti 1 – obuv pro batolata (s délkou nohy 145 - 165 mm) a dětem čtyř až šestiletým kupujeme obvykle boty skupiny velikosti 2 – obuv pro předškolní věk (s délkou nohy 170 - 190 mm).

Pro letní období potřebují děti nejméně dva typy obuvi. V chladnějších letních dnech je obouváme do bot uzavřených, v teplých dnech jim bude nejlépe v obuvi otevřených střihů, nejvhodnější jsou sandálky. Ať už zvolíme ten či onen typ, měli bychom se při nákupu obuvi řídit několika základními pravidly, která jsou shodná pro všechny věkové skupiny dětí.

Nejvděčnějším materiálem je přírodní useň. Dětem se nohy poměrně hodně potí, zvláště v teplých měsících. Ze všech částí se nohy nejvíce potí na šlapkách, proto dáváme přednost botám, které mají stélky (vločky) z usně či textilií, které dobře sají pot. Pro správné mikroklima v botičkách je žádoucí i vhodná (savá) podšívka. Kvalitu botiček zkontrolujeme zrakem i hmatem. Dáváme pozor hlavně na kvalitní šití, nežádoucí vybouleniny ve stélce, na nevhodné umístění švů v oblasti palcového či malíkového kloubu, vystouplé spojení vrchových materiálů (bez zkosení), sledujeme rovněž umístění ozdob, spon a přezek, které mohou při chůzi tlačit nebo poranit.

Uzavřené botičky by měly mít před prsty volný prostor, tzv. nadměrek (10 – 15 mm). U sandálků může být nadměrek menší (5 – 10 mm). Polovina nadměrku slouží jako rezerva pro volný pohyb prstů, druhá pro růst (15).

1.7.1. Dětská noha

Dětská noha není zmenšeninou nohy dospělé, liší se nejen svým tvarem a proporcemi, ale i funkčními a biomechanickými vlastnostmi. Pata je u dětské nohy užší a prsty mají vějířový tvar. Dětská noha je baculatější v důsledku většího množství podkožního tuku, navíc má v oblasti klenby tukový polštář. Tukový polštář slouží dítěti jako ochrana klenby. Tukové polštářky postupně mizí, čímž se objevují klenby i na povrchu nohy. Tento proces involuce tukového polštáře bývá ukončen ve věku kolem 6 let. Pro zdravý vývoj dětské nožky je velmi dobré nechat dítě běhat naboso po trávě, písku, oblázcích apod.

Podle známého německého lékaře profesora Erne Maiera, který se celý život zabýval správným obouváním dětí, prochází dětská noha dvěma tzv. „senzitivními fázemi“, tj. obdobími, kdy je dětská noha nejvíce náchylná k různým zdravotním poškozením:

1. senzitivní fáze je v období nitroděložního vývoje (mezi 21. až 36. dnem od početí),
2. senzitivní fáze je koncem prvního až začátkem druhého roku života, kdy dítě začíná chodit (16).

Podle odborných odhadů udělá průměrný člověk za den asi 9 tisíc kroků, průměrné 10 leté dítě kolem 18 tisíc kroků a 5 – 6 leté dítě až 20 tisíc kroků. Člověk ujde za svůj život pěšky dráhu, která se rovná asi tři a půl až čtyřem obvodům Zeměkoule po rovníku. Zajímavé na tomto údaji je skutečnost, že první pomyslnou trasu kolem naší planety ujde člověk už jako dítě do svých 12 let, tedy v době, kdy ještě nemá plně osifikované kosti nohy a kdy noha stále roste. Je zřejmé, že lidská noha je po srdci nejvíce zatěžovaným tělesným orgánem. Zároveň je však noha také nejvíce zanedbávanou částí těla. Zdraví nohou je věnována jen minimální osvěta. V důsledku toho jsou naše nohy často „napěchovány“ do tvarově i materiálově nevhodné obuvi a dokud se sami neozvou bolestí, ani si na ně nevzpomeneme. Obuv, která svým tvarem, nebo velikostí neodpovídá noze, způsobuje rovněž řadu ortopedických a kožních onemocnění nohou. Výluhy z materiálů, ze kterých je obuv vyrobena, mohou svými chemickými vlastnostmi způsobit řadu kožních onemocnění a alergických reakcí. Větší riziko poškození dětské nohy obuví spočívá v tom, že dětská noha se neustále vyvíjí, roste nejen do délky, ale i do šířky a objemu, mění se její proporce.

Lékařské studie potvrdily, že i sebemenší poškození nohou dítěte v době svého růstu se může projevit až za 30 – 40 let (16).

1.7.2. Funkce nohy

- význam statický (přenáší a udržuje zatížení těla)
- noha tlumí nárazy
- noha se přizpůsobuje podložce(po čem chodí)
- noha je orgán pohybu
- noha nás informuje o teplotě, tlaku
- noha má význam při termoregulaci vody, jedna pětina celkového množství tekutiny odchází ploskou nohy

Zvláštnosti chůze v dětském věku:

Kolem jednoho roku dítě obvykle začíná chodit, přitom došlapuje na prsty, chybí iniciační kontakt paty s podložkou. Dítě v batolecím věku už došlapuje na celé chodidlo. Kolem třetího roku už chodí jako dospělí, došlapuje na patu. Šestileté dítě už chodí dospělým způsobem.

1.7.3. Dobové zásady konstrukce dětské obuvi a dětských kopyt

Ve Zlínských novinách Česká práce z roku 1938 (18) jsem našla zajímavou úvahu o dětské obuvi. Domnívám se, že úryvek, který jsem si vybrala pro citaci, vlastně předběhl svou dobu a ani soudobí konstruktéři obuvi by se za takovouto úvahu nemuseli stydět:

„Citlivost dětského chodidla. Nožky dětské jsou slabé a útlé, tudíž nedostačí učiniti obuv dosti dlouhou kvůli vzrůstu nýbrž i kvůli citlivosti dosti širokou a to jmenovitě též

v prstech. Prsty dětí bývají po většině zcela pravidelně – abychom tak řekli – založené, tudíž by bylo hříchem, kdyby se měly v obuvi pokrývit.

Pakliže bychom chtěli důsledně vyhovět všem požadavkům, bylo by arci nejlépe pracovat – jak se říká na dvě kopyta, totiž pro chodidlo pravé zvlášť a pro levé též, avšak obvykle málokterá matka takovou obuv by strpěla, tudíž nezbude asi, než že i na dále pracovat musíme na kopyta rovná. Ostatně proti tomu netřeba mnoho namítati, jen když uděláme obuv v prstech dosti širokou, aby neškodila palci a malíčku, jakož i aby v prohybu nebyla mnoho vyhloubena. Pakli by tomu nebylo tak, tedy by zevnější strana prohybu velice trpěla, poněvadž by tu musela obuv tlačiti.

Vůbec musíme se při dětských kopytech varovat neobyčejného a na každý způsob falešného vypnutí a nesmírného vyhloubení. Podpatek nesmí býti vyšší než 1 cm. Pakli jest kopyto podle toho přiměřeně v patní části zvednuto, nesmí špička (v prstech) od vodorovné plochy výše vystávat než tři čtvrtiny cm. Větší vypnutí není správné. Spodek dětské obuvi. Též spodku musíme věnovati přiměřenou péči. Spodek má býti pružný, proto se pracuje obráceně. Toho jest zapotřebí zejména v nejútlejším mládí. Když dítě povyrostlo a chodidlo jest už lépe vyvinuto, možno spodek pracovat na okolek, ale přece musí býti vždy pružný. Kdyby se udělal spodeček neohebný, tedy by dítě chodilo jako v dřevákách, i kdyby jemu bylo už 2 leta. Vložka prohybová nesmí též býti silná. Jediný kousek dostačí úplně. A při tom jest obuv aspoň úhledná. Též přední podešev nebudiž silnou vložkou bříškovou učiněna příliš klenutou, neboť jest lépe, když jest téměř rovná. Podešev sama pak rovněž nesmí býti příliš silná. Vůbec při této práci musí se hleděti, aby obuv byla co možná nejlehčí, ohebná a pohodlná.“

1.8. Zdravá je ta pravá

Jak rozpoznáme kvalitní, zdravotně nezávadnou dětskou obuv od obuvi zdravotně závadné, tedy takové, která může poškodit a zranit dětskou nožku? To je nejčastější dilema, které musí mnozí rodiče řešit při každém nákupu nové obuvi pro své děti. Zdravou dětskou obuv poznáme vlastně docela snadno, musíme však předem vědět, na co se při výběru zaměřit. Jedná se především o následující kritéria:

Tvar

Bota musí mít správný tvar. Měla by přesně kopírovat přirozený tvar dětské nohy. Přední část boty musí mít prostornou, kulatou špičku s dostatečným prostorem pro prsty. Špičatá obuv je pro děti nevhodná, protože může způsobit deformity prstů.

Materiály

Materiály použité při výrobě obuvi by měly být měkké, prodyšné, schopné absorbovat vlhkost a přizpůsobit se tvaru nohy. Vhodná je zejména useň a textilní materiály.

Stélka

Vzhledem k poměrně vysoké potivosti dětských nohou je vhodné vybavit obuv stélkou nebo vkládací vložkou ze savého materiálu.

Opatěk

Opatěk je vnitřní dílec v patní části obuvi, který slouží k dokonalé fixaci nohy a který zabraňuje nežádoucím bočním pohybům patní části nohy. Opatěk by měl být dostatečně tuhý, vysoký a dlouhý.

Střih svršku obuvi

Svršek obuvi spolu s opátkem zajišťuje správnou fixaci nohy v obuvi. Proto je velmi důležitý střih svršku. Vhodná je obuv šněrovací, s upínáním na pásek, sponu nebo s velcro uzávěrem. Pro děti není vhodná obuv mokasínového nebo lodičkového střihu. Pro nejmenší děti (skupina velikosti 0) jsou nejvhodnější vyšší kotníčkové střihy obuvi.

Ohebnost obuvi

V místě ohybu nohy při chůzi (tj. v oblasti prstních kloubů) by měla být obuv co nejohybnější. Příliš tuhá obuv narušuje pohodlí chůze a zdravý vývoj nohou. Už při nákupu si vyzkoušejte, jaký odpor klade bota při ohnutí špičky směrem k nártu.

Tlumící vlastnosti obuvi

Nohy ohrožují i neustále tvrdé dopady na beton, asfalt, dlažbu. Časem se mohou projevit opotřebení kostí, kloubů, kloubních chrupavek a poškození páteře. Vybírejte obuv s podešví s tlumícími vlastnostmi, obuv vybavenou pružnými vkládacími vložkami nebo s anatomicky tvarovanými stélkami.

Podpatek

Pro podpatek u dětské obuvi platí - co nejnižší a s co největší náslapnou plochou pro udržení stability.

Hmotnost obuvi

Obuv by měla být co nejlehčí. Lehká obuv zabrání zvýšené námaze pohybového aparátu (17).

1.8.1. Současná situace v nabídce dětské obuvi a měření nohou dříve a dnes

V novinách Česká práce č. 23 (18) jsem našla článek o tom, jak se dříve doporučovalo „brát míru“ v prodejnách obuvi (tedy velikost dětské nohy):

„Braní míry děje se podobně jako při chodidle dorostlém, avšak při délce musíme mít na paměti, že v stoji jest chodidlo vždy delší než ve zdvihu, poněvadž jest tíhou těla obtěžkáno. Tudíž musíme v obuvi ponechati dostatečný prostor, aby se chodidlo mohlo prodloužiti. Obzvláště malé děti mají vesměs ve zvyku, že prsty všelijak ohýbají brzy nahoru, brzy dole, vlevo vpravo apod., což přesnému braní míry velice jest na závalu. Při

braní míry nemusí však dítko státi na nohou, neboť prodloužení dá se snadno vypočítati, ač přece nejlépe jest udělati si obrys šlépěje.

Chodidlo dětské jest plné, tj. masité. Následkem toho těžko lze poznati místo rysu, neboť kostičky jsou tu ještě měkké i nevystupují dosti silně, nedají se v obvodu svém tak dobře ohmatati. Totéž platí o kotníkách. Bříško dá se ovšem dosti snadno poznati, když se prsty zvednou“.

Současná situace v nabídce dětské obuvi na našem trhu je velmi špatná. Tento stav je zapříčiněn především velkým množstvím levné importované obuvi z celého světa, především z východní Asie, která se u nás nabízí nejen na tržističích, ale bohužel také v „kamenných“ obchodech. Dovážená obuv je obvykle nižší kvality, převážně ze syntetických materiálů a svým tvarem, proporcemi a velikostí mnohdy neodpovídá potřebám naší populace. Také deklarovaná čísla velikosti se u této obuvi mnohdy liší od skutečných vnitřních rozměrů. Jelikož špička obuvi je zpravidla vyztužena, není dost dobře možné při nákupu zjistit správnou délku obuvi zkoušením, kam sahá palec ve špičce. Nejenže se tak může výrobek znehodnotit, protože se prolamuje tužinka ve špici obuvi, ale hlavně se ani nezjistí správná velikost, protože děti často reflexně krčí prsty, což často vede k nákupu malé obuvi.

V prodejnách obuvi můžeme často vidět různá měřidla pro zjištění velikosti nohou. V poslední době se nabízí také měřidla s možností změření nejen délky nohy pro stanovení čísla velikosti obuvi v různých systémech značení velikosti obuvi, ale také pro změření šířky (obvodové skupiny) nohy. Avšak pokud nejsme schopni zjistit také skutečnou vnitřní délku obuvi, tak tato měřidla jsou nám málo platná, protože se nemůžeme spolehnout, že vnitřním prostorem obuv odpovídá deklarované velikosti. Byla jsem velice mile překvapena, když jsem zjistila, že existuje měřidlo, kterým lze velice jednoduše a spolehlivě zjistit velikost nohy a také vnitřní délku obuvi. Jedná se o měřidlo s názvem Plus 12, které se vyrábí v Rakousku a na Český trh je uváděno firmou FARE Valašské Klobouky. Výhodou tohoto měřidla je také to, že současně uvádí hodnotu nadměrku (Rakouský výrobce doporučuje 12-17 mm).

Z výsledků provedených antropometrických průzkumů nohou a úrovně obouvání našich dětí je zřejmé, že je nedostatečná nabídka dětské obuvi v různých šířkách. Obuv je nabízena převážně jen v jedné šířce, což je s ohledem na velkou variabilitu šířek nohou dětí

absolutně nevyhovující. Například v Německu se v obchodech s obuví běžně setkáváme s nabídkou obuvi ve třech šířkách. Tento program se jmenuje WMS systém a jeho rozšíření pro Český trh můžeme jen doporučit.

Při nákupu dětské obuvi by tedy mělo platit tzv. Pět P, správného výběru obuvi (17):

1. Přeměření

Délka nohy se měří vestoje. Je to vzdálenost mezi nejzazším obloukem paty a koncem nejdelšího prstu.

2. Přezkoušení

Obuv musí dobře padnout. Vpředu před prsty musí být prostor 10 až 15 mm. Je to tzv. nadměrek – rezerva pro volný pohyb prstů a částečně i pro růst nohy.

3. Přesná šířka

Šířka obuvi musí odpovídat obvodu nohy v místě prstních kloubů. Štíhlá noha není v široké obuvi dostatečně fixována, klouže v obuvi a poškozuje prsty tlakem na špičku obuvi. Naopak příliš úzká obuv zase omezuje krevní oběh a způsobuje deformity prstů a nohy.

4. Péče odborníků

A proč ne? Klidně se jim svěřte. Sami vám nejlépe poradí, jaký tvar nebo šířka obuvi jsou právě pro vaše dítě vhodné. Proto se ptejte! Žádejte informace! A hlavně – dopřejte si čas na rozmyšlenou.

5. Procházka

Nechte dítě v nových botách projít po prodejně. Sledujte, jestli mu obuv neklouže z paty.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2 VÝROBA VLASTNÍCH MODELŮ

2.1. FARE

Firma FARE byla založena v roce 1991. Zpočátku pracovala v úkolu pro italské obuvnické firmy a později, po dosažení určité profesní úrovně, byla hlavním odběratelem rakouská firma. Ta svými neústupnými požadavky na pořádek a kvalitu byla pro FARE nejlepším učitelem.

Mezitím však ve FARE vznikl další program. Nejprve to byl program vývoje a výroby dětské obuvi a během několika měsíců byl výrobní program rozšířen o obuv pánskou, později pak dále o chlapeckou a dívčí. Firma se zaměřila na vývoj a výrobu obuvi vycházkového typu v provedení celoročním, letním a zimním. Firma veškerou svou obuv vyrábí výrobním způsobem lepením.

Kolekce obuvi FARE dnes čítá více než 400 vzorů převážně v celousňovém provedení. Rostoucí náročnost spotřebitelů na rychlou aktualizaci módních prvků však z ekonomických důvodů nebylo možné dostatečně uspokojit při tak širokém sortimentu výroby. Proto bylo vedením společnosti FARE přijato rozhodnutí specializovat se na dětskou obuv od nejmenších velikostí až po velikostní skupinu 3. Tato zvýšená pozornost dětské obuvi přinesla své plody v podobě lepšího propracování některých stávajících vzorů a doplnění dalšími novými typy. Za zmínku tady jistě stojí program dětské trekingové obuvi s membránou s obchodním názvem TrekKing. Rovněž dětské sandály ve velikostech 23-35 stojí jistě za pozornost zdařilým designem a hlavně dostatečně pevnou a vysokou patní částí, nad kterou by jistě zaplesalo srdce nejednoho ortopeda.

Za obdiv určitě stojí, jak byla ve FARE zvládnuta komerční stránka botiček pro první dětské kroky. Tato velice flexibilní obuv od velikosti č.18 je balena do úhledných krabiček s celofánovým průhledem a nápisem „Moje první botičky“. Podle vyjádření pracovníce na úseku marketingu slouží tyto boty většinou jako dárek od babiček, příbuzných či známých. Často si tyto boty v dárkovém balení také objednávají obecní a městské úřady jako vhodný dárek při příležitosti přivítání novorozenců do svých společenství.

Svojí cenou se obuv FARE zařadila do střední a mírně vyšší cenové skupiny. Boty z produkce FARE jsou určeny především zákazníkům požadujícím komfort, pohodlí a spolehlivost. Firma FARE je držitelem různých certifikátů, módních ocenění a značek kvality.

Motto: Fantazie + Atraktivita + Rentabilita + Elegance = FARE

2.2. Dobrý výrobce obuvi

Dobrý výrobce obuvi musí mít ve všech fázích technické přípravy i vlastní výroby stále na zřeteli, že obuv musí sloužit především k ochraně a podpoře živého a ve své funkci a tvaru velmi složitěho orgánu – lidské nohy. Nelze přizpůsobovat nohu obuvi, ale naopak obuv je nutno přizpůsobit lidské noze, což není nikterak jednoduché. Proto veškerá činnost v této oblasti začíná od důsledných znalostí anatomie a fyziologie nohy, komplexnosti padnutí (fittingu).

Velkou zodpovědnost za dobře obuté zákazníky mají vedle výrobců i odborní prodejci obuvi. Neboť jak říká jeden z předních světových odborníků na správné obouvání dětí, autor projektu tří šířek dětské obuvi v Německu (tzv. systém WMS), dr. Erne Mayer: „I ta nejlepší bota na nesprávné noze je špatná bota“ (6).

V souvislosti s ekonomickými změnami po roce 1989 došlo u nás k výraznému zdražení obuvi, zvláště dětské obuvi. Tuzemští výrobci dětské obuvi se začali orientovat na finančně výhodnější export této obuvi do oblastí s vyspělými trhy sjednocené Evropy. Uvolněný trhový segment v tuzemsku je vyplňován dovozovou obuví ze zemí s levnou pracovní silou.

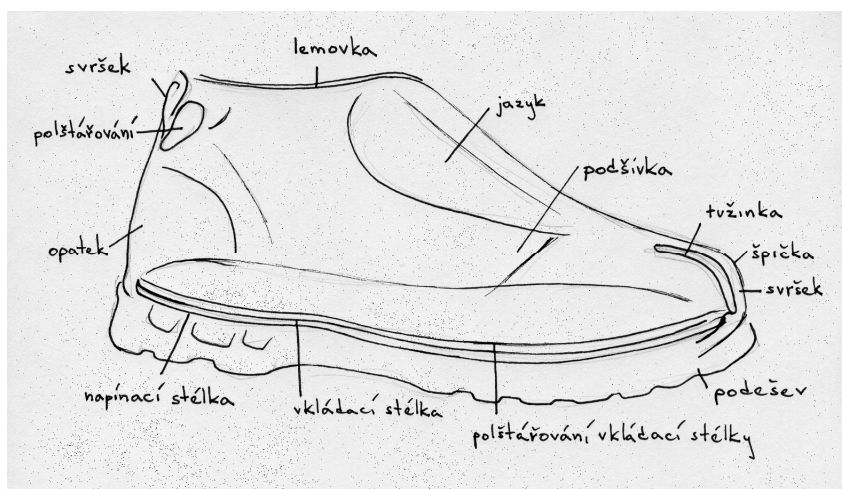
Proto je velmi obtížné pro dnešní firmy tzv. „udržet krok“. I pro firmu FARE není jednoduché přesvědčit dnešní rodiče, aby si koupili boty pro děti právě u nich. Náklady na výrobu dětské boty nikdy nebudou u nás tak nízké jako v některých asijských zemích. Ale kvalitou se nemůže tato obuv srovnávat.

2.3. Žirafa – Garant zdravotní nezávadnosti dětské obuvi

Vzhledem k tomu, že většina rodičů si při nákupu nové obuvi v prodejně není jista, zda se jedná o vhodnou, či naopak nevhodnou obuv, zavedla v roce 1997 Česká obuvnická asociace se sídlem ve Zlíně DOBROVOLNOU CERTIFIKACI DĚTSKÉ OBUVI. Při posuzování zdravotní nezávadnosti obuvi působí Komise zdravotně nezávadného obouvání. Boty, které úspěšně prošly certifikačním řízením, odpovídají požadavkům na ortopedickou a hygienickou nezávadnost a bezpečnost při používání, obdrží certifikát zdravotní nezávadnosti. V prodejně tuto obuv poznáme snadno – je označena visačkou s logem žirafy a nápisem „Zdravotně nezávadná obuv – bota pro Vaše dítě“(19).

Firma FARE tyto visačky na většině svých dětských botiček má.

2.4. Co tvoří dětskou botu

Pro správný vnitřní prostor a tvar každé boty je nezbytně nutná forma, v Česku je vžitý poněkud nevýstižný název „kopyto“. Hned v začátku své práce ve FARE jsem byla poučena, že kopyto je pro dobrou botu to nejdůležitější.

Základem pro konstrukci boty lepeným způsobem je napínací stélka. Nejznámější materiál u nás pro výrobu napínacích stélek je Celstelén a pro dětskou obuv se používá v tloušťce 1,5 mm. Musí být dostatečně pevný a současně umožňovat potřebnou flexibilitu.

Je třeba mít na paměti, že tento materiál je součástí vnitřního prostoru obuvi, který je vystaven působení vlhka a také agresivních potních výměšků. Pomocí kopyta se napíná svršek, který je ukotven lepidlem do napínací stélky. U svršku bych ráda zmínila několik důležitých zásad:

- jako vrchní i podšívkový materiál svršku se doporučuje převážně přírodní useň. Její předností je prodyšnost, vláčnost, ohebnost a snadná přizpůsobivost složitému tvaru nohy
- je třeba dbát na to, aby švy nebyly umístěny v místě ohybů, kde by mohly způsobovat otlaky. I při dodržení této zásady se doporučuje vybavit některé části obuvi vhodným polstrováním
- zejména u menších velikostních skupin je nutné pamatovat na potřebnou výšku obuvi, aby celkově noha byla dostatečně pevná a stabilní

Svršek je třeba opatřit dostatečně pevným a tvarově vhodným opatkem. Je to vnitřní dílec patní části obuvi, který by měl být dostatečně tuhý, vysoký a dlouhý. Je třeba dodržet správnou linii a umístění patní křivky. Noha v obuvi musí být dokonale fixována a nesmí docházet k nežádoucím bočním pohybům patní části nohy.

Každou dětskou botu je nutno vybavit podpatkem, který musí být dostatečně široký a mít správnou délku. Velmi důležitá je také jeho správná výška, nedoporučuje se podpatky zvyšovat nad doporučenou mez, která se u dětské obuvi pohybuje v rozmezí 0-15 mm.

Obuv je vybavena vkládací stélkou, která může být vlepovací nebo vkládací. Vkládací je vhodnější, protože umožňuje lepší vysušení a kontrolu.

2.5. Módní trendy v dětské obuvi

Dětská móda pro sezónu podzim/zima 2005 - 2006 je živá a praktická, barva je ústředním tématem, bez kterého to jednoduše nejde. Silnou stránkou dívčích modelů je jednobarevnost. Ale zároveň velký důraz je kladen i na potisky a prstencovité vzorky.

U obuvi přednost dostávají měkké sportovní modely a sportovní balerínky. Vše hýří barvami.

Barevnostní odstíny vycházejí z pastelových tónů a přecházejí až k silným barvám lesních plodů. Kromě fialovo – růžové palety je výrazně cítit přítomnost studených odstínů jako citrónové žluti, hráškové zeleni, nebeské modři a tyrkysových tónů. Také je zde patrný nadbytek bílé. Na botách se objevují sportovní výšivky a jiné různé aplikace, které dodávají botě větší akcent.

Módní novinkou je barevnost a náladovost. V materiálech se uplatňuje především nubuk, často s kombinací lícové, lesklé usně. Často se také objevuje povrch usně, který vypadá jako obnošený.

Nejčastějším druhem obuvi je polobotka sportovního střihu. V dnešní době je kladen taky velký důraz na podešve. Obzvláště u dětské obuvi už není nic výjimečného, když se zde objeví dvojbarevná či i více barevná podešev. Barva podešve bývá kontrastní se svrškem a nebo ve většině barva ladí s barvou vrchového materiálu.

2.6. Popis vlastních modelů

Cílem mé bakalářské práce bylo navrhnout a vyrobit tři páry dívčí obuvi pro skupiny velikostí 0 – 2. Do této skupiny je zahrnuta obuv od nejmenších velikostí až po obuv pro děti předškolního věku.

Pro praktickou část své bakalářské práce jsem si vybrala tři konkrétní děti ve věku 2, 4 a 6 let. Shodou okolností se jedná o tři sestry. Pro nejmladší, dvouletou Aničku, jsem se rozhodla navrhnout a vyrobit celoroční obuv, pro čtyřletou Marcelku a šestiletou Magdalénku jsem se rozhodla vytvořit obuv celoroční, kotníčkového střihu. Pro všechny tři páry jsem si zajistila kopyta, u nichž byly RNDr. Šťastnou ověřeny proporce dle zásad zdravotně nezávadného obouvání. Podešve jsem zvolila jednotkové z kolekce firmy John Březůvky. Při výběru podešví jsem se musela přizpůsobit jejich nabídce vzorkových podešví různých typů. Můj výběr byl limitován tvarem a velikostí kopyt, které jsem měla k dispozici. Druhým aspektem mého výběru podešví bylo, aby svou barvou a dezénem co nejlépe ladily s barevnými kombinacemi vrchových materiálů. Podešve jsou u všech modelů zvoleny jednobarevné a mají ve všech případech módní dezén sportovního typu.

Při konstrukci botiček pro nejmladší Aničku jsem se snažila, aby boty umožňovaly pohodlné obouvání. Tedy aby mohly být dostatečně otevřeny, neboť dítě v tomto věku ještě málo spolupracuje. Uzavírání boty jsem zvolila šněrovací. Domnívám se, že šněrováním můžeme obuv spolehlivěji upevnit, než například při použití velcra nebo pásků. Jako materiál svršku jsem se rozhodla použít měkkou useň. Pro vrchový materiál jsem zvolila hovězí štípenku a na podšívku jsem použila vepřovici Vepot. Ze škály módní barevnice jsem vybrala barevnou kombinaci růžové se zelenou Limo. Tyto barvy jsou nejen módní, ale také svojí pestrostí mladé slečny jistě zaujmou. Jako ozdobný prvek jsem použila aplikaci ve tvaru kytíčky.

U druhého páru obuvi pro Marcelku jsem kladla velký důraz na atraktivnost střihu, který umožňuje zdůraznění módních linií. Snažila jsem se obohatit tuto botu variabilním páskem, který nám umožňuje různé barevné variace. Použití velcra nám umožňuje jednoduchou výměnu tohoto pásku, který jsem zhotovila v různých barevných provedeních. Protože se jedná o dívčí boty, tak jsem rovněž uplatnila aplikaci kytíčky, kterou jsem umístila na ozdobném pásku. Uzavírání boty jsem řešila šněrováním. Jako vrchový materiál

jsem použila hovězinovou lícovku a pro podšívku jsem zvolila vepřovicovou štípenku. Při výběru barevných kombinací jsem opět dala přednost trendové barevnici, kterou jsem získala při návštěvě mezinárodního veletrhu obuvi GDS v Düsseldorfu.

Pro nejstarší Magdalénku jsem zvolila botičky polobotkového střihu v celoročním provedení. Jejich výraz je spíše sportovnější s uzávěrem na velcro. Pro boční ozdobu jsem použila aplikaci znázorňující sluníčko. Je to prvek, který děti ve věku Magdalénky jistě zaujme. Ani tady jsem se nevyhnula použití přírodních usní jak u vrchových, tak u podšívkových dílců. Barvy jsem vybírala opět z módních trendů. Tentokrát jsem zvolila kombinaci oranžové a světle zelené.

Ve všech třech případech jsem použila vkládací stélky, kde jsem klenkovou podpěru řešila šlehaným latexem.

Při výrobě těchto vzorků ve firmě FARE tyto boty zaujaly a proto se domnívám, že se budou líbit i děvčatům, které jsem si pro svoji bakalářskou práci vybrala.

S dětmi, pro které jsem navrhovala boty pro tuto bakalářskou práci, jsem se sblížila natolik, že jsem pojala práci s nimi poněkud komplexněji. Ve všech třech případech jsem jim vybrala a pořídila trička v barvách, které korespondovaly s vyrobenou obuví. Na každé tričko jsem umístila kresbu dané boty.

Nejmladší Anička dostala mikinu v růžové barvě v kombinaci se zelenou. Její botu jsem nakreslila a umístila na mikině tak, aby působila jako vhodný doplněk. Prostřední Marcelku jsem oblékla také do růžové, ale tentokrát to bylo tričko. Návrh boty jsem pojala jako dominantu pro celou hrudní část. Nejstarší Magdalence jsem vybrala tričko v oranžové barvě tak, aby ladilo s barvami na botě. Návrh její boty jsem tak jako u Marcelky nakreslila na přední část.

Již v úvodu své bakalářské práce jsem napsala, že je velmi důležité aby vše bylo co nejvíce sladěno a jako celek působilo harmonickým dojmem. O toto jsem se snažila i v praktické části mé bakalářské práce, neboť některé barvy působí pozitivně na lidskou mysl a navazují příjemné pocity.

ZÁVĚR

Práce na teoretické i praktické části mé bakalářské práce mě velmi zaujala a obohatila. Ujistila jsem se, že navrhování i následné modelářské zpracování dětské obuvi je zajímavá a atraktivní práce. Vzhledem k tomu, že je nutné u dětské obuvi velmi důsledně respektovat specifika dětské nohy a jejího růstu, je práce na přípravu výroby dětské obuvi velmi náročná jak na použité materiály, tak na vlastní konstrukci. Odměnou je však vědomí, že svým dílem přispíváme ke zdravému vývoji naší nejmladší generace.

Z výše uvedených důvodů mé první nápady a myšlenky musely často projít dlouhým vývojem. Domnívám se však, že vždy jsem jádro svého prvního nápadu zachovala. Snažila jsem se rovněž, aby kolekce bot působila jednotně a měla spojující prvky.

Protože se jedná o obuv dětskou, neubránila jsem se v rámci historického bádání o vývoji dětské obuvi vložit do své bakalářské práce krátké dobové povídky a říkánky o botách pro děti, které jsem objevila při hledání informací o dětské obuvi v obuvnickém muzeu ve Zlíně.

Jak jsme si mohli povšimnout, problematice zdravotně nezávadné obuvi je v současné době věnována mnohem větší pozornost, než v nedávné minulosti. Nepříznivou stránkou současného stavu v dětském obouvání je fakt, že na naše trhy se dostává nekvalitní, ale levná obuv ze zahraničí. Rodiče při koupi dávají bohužel často této levné obuvi přednost, vzhledem ke svým omezeným ekonomickým možnostem. Nedomyšlí však, že často tímto nemístným šetřením zapříčiňují nežádoucí nevratné zdravotní změny na nohou svých dětí.

Ze studia historických exponátů dětské obuvi a dostupných literárních údajů a podkladů jsem dospěla k závěru, že dnešní dětské boty se od těch z historie liší nejen střihem a barevností, ale také použitou technologií, tvarem kopyta a použitými materiály. Velkým problémem však stále zůstává splnění zdravotních požadavků, zvláště u dovozové obuvi z asijských zemí.

V praktické části své bakalářské práce jsem si kladla za cíl navrhnout a vyrobit kolekci dívčí obuvi pro dívky ve věkovém rozmezí od začínajícího chodce (tj. přibližně ve věku jednoho roku), až po předškolní věk, tzn. pro dívky skupin velikostí 0 až 2. Snažila

jsem se navrhnout botičky, které osloví na první pohled nejen děti, ale i jejich rodiče. Po celou dobu práce na daném úkolu jsem měla na mysli zodpovědnost ke zdravému vývoji dětské nohy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] *Lidé a boty. Boty jak procházely staletími*. Bata Limited, 1. vyd. Toronto, Kanada 1994, ISBN 0-9692076-1-1.
- [2] Jak šel Batík do švicovské školy. *Detail*, podzim/zima 2003. Baťa a.s. Zlín, str.109.
- [3] HLAVÁČEK, P. Analysis of the Oldest Preserved Shoes. In *43 rd. Annual Symposium „The Lover Extremity“*. 11. – 14. October 2001, Washington.
- [4] ZACHOVÁ, B., KLIMEŠ, J., HLAVÁČEK, P. Technická analýza replik oregonských sandálů. *Česká antropologie* 54. Olomouc 2004, str. 211 - 212.
- [5] SWANN, J. M. Obuv utajená v domech. In *Obuv v historii'97. Sborník materiálů z II. mezinárodní konference 29. září – 1. října 1997*. ACTA MUSEALIA, Muzeum jihovýchodní Moravy, Zlín 1998, str. 11 – 15.
- [6] ŠŤASTNÁ, P. Úvod do problematiky zdravotně nezávadného obouvání. *Zdravotně nezávadné obouvání a Biomechanika bosé a obuté nohy*. Interní studijní text. Univerzita Tomáše Bati, Fakulta technologická Zlín, 2005.
- [7] DURIAN – RESS, S. *Schuhe*. Hirmer Verlag Munchen, 1991.
ISBN 3-7774-5680-2
- [8] WEBER, P. *Shoes*. The Bally shoe museum. Aarau/Switzerland, AT Verlag, 1982.
- [9] Na dětech stále všechno „hoří!“ a nejvíc právě boty. *Zlín*, 1936, roč. XV, č.35.
- [10] Malým parádníci. *Zlín*, 1936, roč. XV, č. 11, str.4
- [11] Co potřebuje vaše ratolest do nové podzimní sezóny. *Zlín*, 1938, roč. XXI, čís. 40.
- [12] Děti jaké byste chtěli být? *Malé noviny*, 1939, prosinec, č. 10.
- [13] První krok. *Detail*, podzim/zima 2003. Baťa a.s., Zlín, str.10.
- [14] Desatero zdravého obouvání. *Detail*, jaro/léto 2003, Baťa a.s., Zlín.
- [15] ŠŤASTNÁ, P. Botičky dětem na míru. *Betyňka*, 2003, roč. 4, str. 46 – 47.
ISSN 1212-0480

- [16] ŠŤASTNÁ, P. Vývoj lidské nohy. *Zdravotně nezávadné obouvání a Biomechanika bosé a obuté nohy*. Interní studijní text. Univerzita Tomáše Bati, Fakulta technologická Zlín, 2005.
- [17] Zdravá je ta pravá. *Detail*, podzim/zima 2002. Baťa a.s., Zlín.
- [18] Obuv dětská - Braní míry. *Česká práce*, 1938, č.23, str. 178.
- [19] ŠŤASTNÁ, P. Základní požadavky na zdravotně nezávadnou obuv. Zásady konstrukce dětské obuvi. *Zdravotně nezávadné obouvání a Biomechanika bosé a obuté nohy*. Interní studijní text. Univerzita Tomáše Bati, Fakulta technologická Zlín, 2005.

SEZNAM OBRÁZKŮ

[Obr.1 a 2] DURIAN – RESS,S. *Schuhe*. Hirmer Verlag Munchen, 1991. ISBN 3-7774-5680-2.

[Obr.3] *Lidé a boty. Boty jak procházely staletími*. Bata Limited, 1. vyd. Toronto, Kanada 1994, str. 38. ISBN 0- 9692076-1-1.

[Obr.4 - 11] DURIAN – RESS,S. *Schuhe*. Hirmer Verlag Munchen, 1991. SBN 3-7774-5680-2.

[Obr.12 - 16] *Lidé a boty. Boty jak procházely staletími*. Bata Limited, 1. vyd. Toronto, Kanada 1994, str. 38. ISBN 0- 9692076-1-1.

[Obr.17 - 19] DURIAN – RESS,S. *Schuhe*. Hirmer Verlag Munchen, 1991. ISBN 3-7774-5680-2.

[Obr.20 - 25] archiv Obuvnického muzea, Zlín.

[Obr. 26 a 27] WEBER, P. *Shoes*. The Bally shoe museum. Aarau/Switzerland, AT Verlag, 1982.

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Návrhy dívčí obuvi
- PII Vyrobené modely dívčí obuvi

PI Návrhy dívčí obuvi

PII Vyrobené modely dívčí obuvi

1) Kotníčková obuv pro dvouletou Aničku.

2) Polobotková obuv pro čtyřletou Marcelku.

3) Polobotková obuv pro šestiletou Magdalénku.

